

Nemzeti Társalkodó

Februarius 17dik napján 1835.

Felszólítás a' Kolozsváratt külön szakadt muzsikai egyesületek' újabbi egybe olvasztásuk iránt.

Kolozsvártt, három évvel ez előtt bizonyos fuvó és vonó eszközöken játszó *dilettantok* egybeállottak az orchestralis muzsika jobb karba hozatala 's magok időtöltése végett; kik lassanként gyarapodván, egy kis társaságot alkottak. „szorgalom társaság“ neve alatt; esztendőre kötelező szabályokat hoztak, 's azok szerént magokat igazgatták. E' társaság' céljának előmozdítására idővel több *hallgatók* is lettek részvényes tagokká, 's ez által a' társaság magának hoszasabb időre is állandóságot ígérhetni reméllett. Történt azonban, hogy az esztendőre hozott szabályok' újból megállítása vagy módosítása közgyűlésekben elővételvén, azok meghányattak és határozattak; de mielőtt erről a' jegyzőkönyv felolvastatott, 's az által a' határozások megállittattak volna, néhány muzsikáló tagok, kik a' szabályok' vitatása alatt is bizonyos pontok elleni véleményüket kinyilatkoztatták volt, sérelmeiket és kívánságukat

írásba tették, azt tizennyolczan aláírták, 's kívánták, hogy mielőtt a' szabályok a' jegyzőkönyv' olvasása által megállíthatnának, kívánságaik vétessenek-fel, 's fogadtassanak-el.

Ezen kívánatok négy pontból állottak; u. m.

1). Mivel a' hallgató tagok' befolyása által, e' tizennyolcz muzsikáló tagok, magokat, akarataik és céljuk ellen, korlátoltatni látták, 's vették észre, hogy a' szabályok' megvitatásakor is, a' hallgatók' nagyobb száma ellenzette kívánságaikat, 's azok olly törvényeket hoztak reájok, mik céljuk ellen voltak, ennél fogva azt kívánták megállíthatni, hogy a' hallgatóknak a' muzsikáló tagok' belső rendelkezéseiben, t. i. kikkel mikor, és hol muzsikáljanak, határozniok ne lehessen: minden egyebekben befolyhatni, különben is elég szép joguk lévén.

2). Mivel az egyik szabály azt tartja: hogy a' szorgalom társaság' tagjainak olly helybeli muzsikussal, ki a' társaságnak nem tagja, egy hangpadon muzsikálni nem szabad, ezt pedig célra vezetőnek nem tartván, mi különben is eddig-elő sem vétetett teljesedésbe, kívánták ezen szabályt eltörölni, hogy annál fogva a' muzsikáló tagok mindenhol és mindenkivel tetszések szerént muzsikálhassanak.

3). Az egyik szabály azt tartván, hogy ha valaki e' városban muzsikalis academiát ad, tartozzék a' társaság' számára jövedelmének negyed részét beadni, kívánták az említett muzsikáló tagok, hogy az ilyen negyed rész

jövedelemből, a' muzsikájok után élő szegényebb tagoknak, az azon estére őket illető rész adattassék-ki.

4). A' társaságnak, minden héten két este, hétfőn és pénteken, szabály szerént, gyakorlati muzsikát kellett tartani, az énekes színtjászók' itt létével, a' néha azon időben tartatni kellett játékszíni próbák miatt kifogások 's egyenetlenségek szármoztak; ezért azt kívánták a' tizenyolcz tagok, hogy a' színjászók' itt léte alatt, hetenként csak egy napon köteleztessenek a' társaság' gyakorlati muzsikájára megjelenni; csak ugyan, ha valamely énekes játék' próbája az időt el nem venné, akkor mind két nap legyen a' társaságé.

Mely pontok' előterjesztése után, egyszermind ezen muzsikáló tagok azt is kifejezték, hogy kívánataik' megtagadása' esetében, a' társaság' megbontásának vádját azokra vetik, a' kik a' fennebiek szerént kijelentett kívánataikat el nem fogadnák.

A' tizenyolcz muzsikáló tagok nagy bajjal tudtak annyira menni, hogy írásba tett ezen kívánságaik csak fel is olvastassanak a' gyűlésben, 's az ez iránti vita az egész ülést annyira elfoglalta, hogy miután felolvastatott, az idő már eltölt, 's ekkor hozzá nem szólhatván, más héti ülésre halasztatott a' kérelem ellátása.

A' következett gyűlésben már nem ezen kérelem vétetett-fel előbb, hanem a' szabá-

lyok' megvitatásáról készült jegyzőkönyv' olvasásával kezdetett az ülés; hihetőleg 's természetesen azért, hogy ha a' jegyzőkönyv egyszer megállítatott; akkor a' szabályok is meglévén már állítva, ennél fogva a' sérelmesek' kívánsága fel nem vehetővé válik. Mit némelyek látván, jegyzőkönyv' olvasásakor hozzá kezdtek szólani a' felolvasott szabályokhoz, 's annak pontjait változtatni kívánták. Ezt mások ellenzették, úgy nyilatkozván, hogy a' jegyzőkönyv' olvasásakor magához a' tárgyhoz szólni nem lehet, mivel az már el van határozva, hanem csak a' jegyzőkönyv' stylusához lehetne valakinek szava. Ebből hosszas vitatás keletkezvén, szavazásra került a' dolog, 's a' tizennyolcz muzsikáló tag, és három hallgató, arra szózatoltak egy részről, hogy a' tárgyhoz is szólni 's az előbbi ülés' határozását változtatni kívánják; más felől pedig huszanheten, kik közül muzsikáló tag csak tizen három, hallgató tizen négy volt, arra szózatoltak, hogy a' felolvasandó jegyzőkönyvnek csak stylusához lehet szólni, de a' tárgyhoz nem, következőleg a' határozatot nem változtatják. Ez által természet szerént oda jött-ki a' dolog, hogy a' szabályok szó nélkül megállítattak, 's a' tizennyolcz muzsikáló tag' kívánsága elvettetett, mint a' már megállított szabályokkal ellenkező.

Minek következésében, a' tizennyolcz muzsikáló 's három hallgató tag, együtt huszan egyen, azon társaságtól elszakadtak, kü-

lön társaságot alkottak; 's már ma két muzsikai társaság létezik e' városban.

Ezen különszakadást több hazafiak sajnálván, javasolták az egyesülést mind a' két társaságnak 's midőn alól írt is ezen obhajtásával ezennel fellépik; azon helyezeténél fogva, mi szerént az elszakadott új hangász társaságnak is, hallgató részvényese 's hivatalosa, kényszerítve érzi magát azon előleges kérelmét kifejezni: légyen a' régi szabályok mellett maradott társaság a' felől meggyőződve, hogy alól írtat az új társasághoz pártosság' szelleme legkevesebbé sem köti; egyedül a' muzsikának, mint a' mivelődés egyik nemesebb ágának, honnunkban lábra kaphatása fekszik szivén, 's az új társaság' néhány tagjaivali barátságos egybeköttetése azon befolyással nézeteire nincs, hogy e' megszakadás' ügyében részrehajlóvá tégye; annyival is inkább, mivel a' megmaradott társaság' tagjai között is több olyan érdemes személyeket vagy szerencsése ismerni, kikhez egyenlő tisztelet becsület és szeretet' érzetével viseltetik.

Már most a' dologra térvén: kétségen kívül, minden társaság csak úgy ígérhet magának állandóságot, ha szerkező törvényeit az emberi természetből merített elveken alapítja; 's nem szükség itt fejtegetni, hogy az önszeretet és személyes érdek, általában véve, mindenki' tetteinek és munkásságának leghatalmasabb rugója: magokat feláldozó hősök csak egyes tünemények a' földön, 's a'

közönséges szabály alóli kivételek. Lycurgusnak is a' csecsemőnél kellett elkezdeni polgári nevelését honfiainak, 's hősöket nevelő szándékában némileg csak is úgy sikerülhetett, hogy a' mesterséggel készített oltó ággot a' még gyenge csemetével párosítá; de ki, a' köz életből fogna-fel meglett embereket, 's azok eleibe, magokat feláldozó hősök és martyrok' lelkesedését szabná minden napi törvényül, hogy belőlek egyszerre fél-istenek' társulatát alkossa, czéljában bizonyára nem boldogúlna; mivel emberi természetünk a' rajta erőszakot ejtő törvényeken keresztül tör, 's azok' bilincseiből magát előbb később kivívja.

Továbbá akármely társaságnak is az egyes személyek' szabad hatását és munkálatát meg nem szorítani, sőt ugyan-azt eszközölni kellik, 's minden akadályait lehetőségig elhárítani; csak is annyiban lehet bármi társasági hatalomnak joga, az egyes személy' szabad-hatási körének megszorítására, mennyiben az, egy másnak hasonló körébe vághatna; valamikor a' törvényhozó hatalom ennél többre terjed, csak nyúgtalanság' lázongás' meghasonlás' magvait hintette.

Az érintett elveket az elszakadás' jelen esetére alkalmaztatva, nem lelhet helyet a' régi szabályok mellett megmaradott Társaság' azon szabálya, melly szerént a' muzsikájok után élő tagok is, kiknek, meg kell vallanunk, igen bő aratásuk nincsen, kényszerítettnek a' társaság' pénztárába fizetni;

mert bár mi kevés lehet is ezen adakozás, nem lehet azt mondani, hogy sokakra nézve terhes nem volt. Lehetett szükséges e' törvény a' társaság' felálltakor, 's ennek akkori köréhez illet is, midőn t. i. az egyesület csak muzsikáló tagokból állott, 's köre csak annyira terjedett, hogy a' muzsikálisok magokat gyakorolják; de később számos hallgató tagok' adakozásával pótolva lévén a' szükségek, már most, azon sokakra nézve terhes kötelezést lehetne 's kellene lágitani, 's azt határozni, hogy muzsikáló tag, ha módját érzi 's kedve van, fizessen tetszése szerint: kinek módja nincs, ne erőltessék; és ha kinek talán, a' köz tudás szerént, a' melly azonban soha bizonyos nem lehet, módja volna, de kedve nincs fizetni, hasonlólag ne legyen kényszerítve: mert ha kettő vagy három találhoznék is ilyen, ezeknek úgy is igen kevésre szorítható adományai' hiánya minden esetben kevesebb csonkulás, mint-ha egyszersmind attól is elrekesztetnek, hogy munkálatbeli segedelmükkel a' muzsikai kart neveljék 's gyarapítsák; nem lehetvén itt az elszakadtak ellen azt felhozni, hogy közülek sokan úgy sem fizették-le kötelezésüket, mert épen ezen környület még eggyel nevelhette az elszakadásnak okait; unalmassá tevén előttek azon helyet, hol kötelezésüknek eleget nem tehettek; egyébiránt ugyan ezen körülmény a' kényszerítésnek sikeretlenségét is bizonyítja.

Nem lehet helyes továbbá, hogy a' tár-

saságba magát nem kötelezett hangművész-
szel ezen Egyesületnek tagjai fel nem lép-
hetnek akkor, midőn azon hangművész jö-
vedelmet vesz-bé. Megfoghatom ugyan, hogy
valamely társaság maga kebeléből olyakat
kirekesszen, kik a' bevételek meghatározott
feltételeivel nem bírnak, de hogy valamely
társaság azt állítsa törvényül, hogy egyesü-
letébe nem tartozókkal tagjai ne közösköd-
jenek, már magában nevetséges megszorítás-
nak látom; e'hez hasonló lenne, ha például
a' Casino' tagjainak megtiltatnék a' Mivelő-
dés' Barátjai' Társaságában részt-venni, Ti-
voliban, Redoutban megjelenni, más ven-
déglő-házakban kosztózni, 'stb. Könnyen ki is
játszható ezen megszorítás; mert a' concer-
tet adni kívánó idegen művész is, e' társa-
ság' szabályait megértvén, magát a' társa-
ságba felvétetheti, 's befizetvén az esztendei
minimumot, az öt váltó forintot, ezen ke-
vés díjjért, és nem a' szabályban határozott
egy negyed résziért jövedelmének, a' társa-
ság' tagjai kötelesek lesznek vele fellépni. De
nem fogja-e bárki nagyon unalmasnak és a'
kényes érzelmet fellázasztónak találni, hogy
az ilyen hangművésszel alkudozzék, 's elő-
leges kiadásait és bevételeit gyűlöletes kém
gyanánt ellenőrség alatt tartsa? 'S mi ki-
mélőbbet mondhat azon idegen művész, mint
azt, hogy a' szabad művészetek' egyik leg-
szébb ága nálunk a' gyűlölet' bélyegével
megjegyzett monopoliumok és czéhok' ala-
acsony sorába van helyeztetve? Ha pedig az

ilyen hangmívész és a Társaság között bíró eleibe viendő valamelly egyenetlenség támadna, miként reménylheti a régi Társaság a maga követeléseinek megítélését, azoknak védelmére csak ön-oktából felállított szabályait hozhatván-fel? Sőt egy ilyen eset könnyen az egész Intézetet felbonthatná; nem lévén egyesek szabadságában, czéhot alkotni, 's mások' kirekesztésével és megszorításával, magokat kiváltságokkal felruházni. Főként pedig a személyes érdek igen is abban megsértve van, hogy ezen Társaság a maga tagjainak élelem-keresetén akar kereskedni, 's azt adó alá veti, midőn az idegen concert-adónak egy-negyed jövedelmét magának tartván, vele-muzsikáló tagjait minden jövedelemtől megfosztja, vagy őket kénye szerént fizeti-ki. A Társaság, születésének gyenge korában, kényszerítve érzethette magát ezen szabálynak felállítására, 's a cél minden esetben szent vala, t. i. a muzsikának honnunkban terjesztése; hála 's köszönet a hazától azon megkezdőknek, a kik ezen intézetet gondolatjokban felfogák, 's munkás igyekezetük által megalapították, 's ennyire felnevelték; de ki fogná a fiatalnak is virgoncz tagjait pólában tartani, mivel abban a csecsemő szép növést kapott? 's a legszentebb cél azoknak áldozatjával eszközöltessék-e, kiknek minden napi élelmük' megszerzésére csak igen gyéren nyílik alkalom? hát csak annyi bizodalom lehet jelenkorunk' szép szellemében, mely a köz-

intézetek pártolásában a' legdicsőbb fényben tünteti-ki magát? Kinek illyes jövedelmekre szüksége nincs, engedhesse tetszése szerint azokat a' társaság' pénztárába; de ne vonjuk-el a' szűkölködőtől, 's bizzuk e' kis hiány' pótlását a' szépen fejlődő közönséges szellem' részvételére, mely ezen szent intézetet fönntartani képes leend.

És, miután a' Társaságnak eleinte csak ön-gyakorlásra szorított szűk köre már önként szélesebbre tágult, 's hallgató részvényesek' segedelme is elfogadtatott, helyes-e, hogy a' Társaság tovább is csigaként magába vonúljan, és kivált a' játékszín' érdekével a' magáét oly fonákul szemközt állítsa? sőt inkább egybe-forrasztani kelletik érdekét e' nemzeti intézettel, melly a' gyakorlásra is legnyíltabb pályát enged; 's a' köz pártfogást azzal illenék vizánózni, 's bővebben is megnyerni, hogy a' közönség, az egyházi, játékszíni, 's magányos házok-beli muzsikának gyönyörjeiben, minél többszer részletessék. Mert, mi köze lehet különben a' közönségnek azzal, hogy tíz hús ember, magát négy fal közé rekesztve, muzsika szereivel a' bezárt levegőt rezgeti?

A' hallgató tagoknak a' munkás tagokéval mindenekben egyenlő hatású szózatjokról csak annyit: hogy épen a' hallgatók' szózatjainak ezen egyenlő ereje volt az, a' mi a' munkás tagok' jóval nagyobb számát elszakadásra kényszerítette, 's e' szerint tulajdonképen a' nem-muzsikálisok valának ké-

pesek egy muzsikai társaságot eloszlatni, mint egy felsőségi jog' gyakorlását üzvén felette, eléggé szerencsétlen következéssel.

Valaki tagadhatná talán az említett elvek' igazságát, 's az érintett szabályoknak azokból kitetsző helytelenségét, mert hiszen tagadni mindent lehet; még azt is, a' mi minden létezesnek egyedüli feltétele; de maga a' szakadás szemünk előtti megtörtént dolog, mit csak ábrándozó scepticus tagadhat. Vevén tehát a' dolgot, a' hogy van, vizsgáljuk-meg, létezhet-e állandóul és ohajtott sikerrel, egy ilyen kis városban, egymás ellen küzdő, két társaság? Alólírtnak erről véleménye az, hogy ezen szakadás, ha sokáig nem tart, még hasznára válik az ügynek: meg kell vallani, nem kis zúgást indított a' városban, 's az emberek' figyelmét felgerjesztette; mindenik fél megfeszített szorgalommal igyekezett pártolókat szerezni; talált is mindenik fél igen szép számmal. De tarthat-e sokáig ezen részvétel? mellyet nagyobbán a' történet új volta, pártosság' szelleme, 's egyes tagokhozi személyes ragaszkodás szűlt; aligha igen; — 's miután mindenik fél fölszedte 's elhasználta pártolóit, 's az indulatok elcsendesültek, a' közönségnek megosztott segedelme elegendő lézen-e két társaságnak szükségéit pótolni? 's a' gyengítő megkülönbözésben akármellyik fél is leend-e képes, az eleibe vett pályát sikerrel megfutni? — bizonyoson nem! — 's így a' megszakadás' kimenetele csak elszomorító me-

csevészet fog lenni. — Ellenben, mi szép kinézéssel bíztat a' viszont-egyesülés! A' muzsikai kar teljes leend, a' két fél' pártolónak adományai öszveforrnak, és még nevednek azon számosokéival, kik az egyesülésre halasztották segedelmüket.

Valaki tehát a' muzsikának hönünkben lábra kaphatását óhajtja, kívánnia kell egyszersmind a' két társaságnak viszont-egyesültét is.

Mert azon elcsüggesztő gondolatot elfogadni nem lehet, mellyben némellyek a' régi Társaság' tagjai közül megnyugvásukat keresik, így vélekedvén: „maradjon ezen „társaság nekünk polgároknak védelmünk „alatt, 's legyen a' másik az urak' kegyelt- „je; megteesszük mink is a' mi tölünk kitel- „hetik, tegyék-meg az urak is a' mi nékik „hatalmukban áll: az idő megfogja mutatni, „mellyik pártfogás leend nagyobb sikerü.“

Tisztelem én a' polgári rendet, 's hiszem és vallom, hogy idővel mind az, valami társasági helyzetében azon alól van, hozzá fog felemelkedni, 's a' mi fölette lebeg, kebelébe vissza térend; és akkoron fog a' múltról meséllett arany ideje földünknek, és az emberi nemnek, mindeneket boldogító fényben, feltűnni, 'S ugyan azért egy új köz falat honosink' osztályai közt felvitetni nem kívánok; 's nem, épen most, midőn, meg kell vallanunk, épen azon urak' részéről, oly sok szép megelőző lépések tétettek a' közelítésre, mellyeket önbecs' érzetével,

de mindenkor az illő szerényseg' határiban, inkább vizánozni kell sietnünk; 's nem, épen a' muzsikának ügyében: mely a' föld' kerekiségén élő minden nemzetek' és minden osztályoknak közönségesen értett nyelve, 's a' melynek hangjai nem egyebek, mint ama mindeneiket egyenlítő mennyei közönséges hazá' beszédének titokkal teljes szavai, melyeket onnan, mint egy dicsőebb lét' zálogát, e' földre lehozni megengedett, 's a' melyeknek teljes jelentését csak ama szent hazába vissza tértünk után fogjuk újra megérteni.

Felszólítom tehát mind a' két társaságot, és az ügynek szentségére kényszerítem, hogy felejtve minden mellékes tekintetet és személyeskedést, 's mellözve a' magának csalhatatlan igazat tulajdonitást, kövessen-el az egyesülhetésre mindent, valami hatalmában áll.

Kelemen Lajos.

Királyi udvariak' fizetésének leszállítása.

A' mint tudva van, I Friedrik Wilhelm prussziai királynak nagy hajlandósága volt a' gazdaságos takarékosagra, a' mely (az ő atya pazérlásai mellett is) az ő országára nézve áldásos gyümölcsöket termelt, ámbár néha az apróságokra is igen kitért.

Egykor minden udvari embereinek és cselédeinek — kiváltképpen az alsóbbaknak —

fizetéseikből bizonyos részt levonatott, és megparancsolta, hogy sokaktól az addigi méllék járulmányok, (accidenzien) u. m. szabad fa, gyértya'stöbb e'félék elhúzatatnának.

Az ilyen rendszabály természetesen nagy felgördülést, és szomorodást okozott az udvariak között.

Ezen rendelkezésnek kihirdetése után egy néhány nappal *Gundling* nevű titkos tanácsos — és a' mint tudva volt, a' királynak múlattató kedvencze — bélépik ennek szobájába olyankor, midőn még az ágyban fekünnék.

A' *Gundling* bemenetele zörgős, lármás móddal esett-meg; mert mint tettétvén magát bosszankodásban lenni, a' székeket taszigálta, rugdosta, félre, mintha mind uttyában lettek volna.

A' király felserkenvén ezen zörgésre: szélyel nyitotta ágyának előfüggőit, 's *Gundlingot* bosszankodónak vévén észre, ezt kérdezte tőle. Mi a' patvar? micsoda lármát csinál kend itt? — Ah! — felele *Gundling* — soholt sincs egyéb, hanem bosszuság, és zugolodás. — De ugyan mi történt kendteken? hiszem kend úgy néz-ki, mintha mindent darabokra akarna szaggatni?

Hogy lehet az ember vidám, ha mindenütt csak szomorodott és komor ábrázatokat lát maga körül, és csak sohajtásokat's panaszokat hall?

De hát ki panaszol?

Felségednek minden udvari emberei. —

Felséged mindeniknek a' fizetésiből igen sokat lesurolt.

Éppen jól van nekik. — Az a' lézzengő nép többet kapott, mint érdemelt: — ezen felyül csal, lop engemet mindenik; mégis kötelességit vagy csak félig, vagy éppen nem teljesíti.

Ebben egyet értek Felségeddel, 's helyben hagyom szavát. — Nékem is ma ilyen bosszuságom esett a' szolgálómmal. — Megparancsoltam néki, hogy a' grádicsot megsurolja és takarítsa: — De mit tselekedett? a' legalsó léptsőt takarította-meg elébb, azután a' másodikat, harmadikat, negyediket, 's a' többit felfelé, és így a' mint mindég fennebb hágott, lábaival ismét az alsóbbakat bémázolta, piszkolta. — Ez így nem mehet. — Felyülről kell kezdeni, Felséges uram! felyülről!

A' király a' rejtett értelmet észre vévén, ezt mondá mosolyogva: Igen is! jól mondja kend: — ebben kendnek igaz van. — majd beszéllek az udvari marsallal.

Gondolat szikrák.

Az olvasókuak négy classissa vagyon. 1 olyanok, a' kik keveset olvasnak, és sokat gondolkoznak. 2. a' kik sokat olvasnak és keveset gondolkoznak, 3. a' kik sokat olvasnak, és sokat gondolkoznak. 4. a' kik keveset is olvasnak, és keveset is gondolkoznak. — Az elsőbélieket igaz jussal lehet nevezni gon-

dolgozóknak és speculativusoknak; — a' másodkébbieket mai szokás szeréntieknek, vagy szép tudományosoknak, (belletrist) a' harmadkébbieket szabadon emelkedő nagy elméknak, — az utolsókat csupa testieknek vagy lélekben szunnyodóknak. —

Ha az élet cselekvésben, és a' cselekvés gondolkozásból áll: úgy a' mi legközelebbi századjaink-is tudnak patriarchákat elémutatni, kik legalább egy Mathusalemnek élet idejét elérték, u. m. Kant, Newton, Leibnitz 'sat. kik a' gondolkozásban bizonyoson sok századokat anticipáltak.

Minden emberek tagadólag (negative) jók, az az: bírják a' jóvá léételre való tehetőséget; — csak hogy — fájdalom! rendszerént fogyatkoznak nekik az arra való segédelmek, u. m. kedv, bátorság, álhatatosság, kedvező környülmény, és így sokakban a' jóság munkátlanságban marad egész életében, míg egy gonosz lélek — minthogy az embernek valami állapotban csak lenni kell — a' tagadólagi (negativa) jóságot általános (absoluta) rosszásra által változtatja.

Hasonlatosság.

A' módi uratskáknak és asszonykáknak nagy hasonlatosságok van a' kegyes és habonáson buzgó Indiaiakkal, a' kik minden nap azon tárgyat imádják, melyet reggel legelőbb meglátnak, — amazok is éppen úgy, és azt, u. m. a' magok képeket a' tükörben.